הכי תנא קמיה [א]חומר בשבת משאר מצות חומר בשאר מצות מבשבת חומר בשבת שהשבת עשה שתים בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת מה שאין כן בשאר מצות חומר בשאר מצות שבשאר מצות שגג בלא מתכוין חייב מה שאין כן בשבת אמר מר חומר בשבת שהשבת עשה שתים כו' היכי דמי אילימא דעבד קצירה וטחינה דכוותה גבי שאר מצות דאכל חלב ודם הכא תרתי מיחייב והכא תרתי מיחייב אלא גבי שאר מצות דאינו חייב אלא אחת היכי דמי דאכל חלב וחלב דכוותה גבי שבת דעבד קצירה וקצירה הכא חדא מיחייב והכא חדא מיחייב והיינו דאמר ליה [ב]פוק תני לברא מאי קושיא דילמא לעולם אימא לך דעבד קצירה וטחינה מה שאין כן בשאר מצות אתאן לעבודת כוכבים כדרבי אמי [ג]דאמר ר' אמי זיבח וקיטר וניסך בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת לא מיתוקמא ליה בעבודת כוכבים דקתני סיפא חומר בשאר מצות שבשאר מצות שגג בלא מתכוין חייב שוגג בלא מתכוין בעבודת כוכבים היכי דמי אי דקסבר בית הכנסת הוא והשתחוה לו הרי לבו לשמים אלא דחזא אנדרטא וסגיד ליה אי קבליה עליה באלוה מזיד הוא ואי לא קבליה עליה לא כלום היא אלא מאהבה ומיראה הניחא לאביי דאמר חייב אלא לרבא דאמר פטור מאי איכא למימר אלא באומר מותר מה שאין כן בשבת דפטור לגמרי עד כאן לא בעא מיניה רבא מרב נחמן העלם זה וזה אלא אי לחיובי חדא אי לחיובי תרתי פטור לגמרי ליכא למאן דאמר מאי קושיא דלמא לעולם אימא לך רישא בעבודת כוכבים וסיפא בשאר מצות ושגג בלא מתכוין דקסבר [ד]רוק הוא ובולעו מה שאין כן בשבת דפטור [ה]שנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר פטור [ו]וכדרב נחמן אמר שמואל דאמר [ז]המתעסק בחלבים (א) ובעריות חייב שכן נהנה [ח]המתעסק בשבת פטור [ט]מלאכת מחשבת אסרה תורה ר' יוחנן לטעמיה דלא מוקים מתניתא רישא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא [י]דא"ר יוחנן מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא [כ]מובילנא מאניה בתריה לבי מסותא גופא

אמר

הכי תנא קמיה. ר' זכאי קמיה דר' יוחנן: **חומר בשבת וכו'.** לקמן מפרש לה: **שגג בלא מתכוין.** לא נתכוין למלאכה זו אלא לדבר אחר ועלתה בידו מלאכה זו: **קצירה וטחינה.** דאיכא שמות מחולקין ומשום הכי חייב שתים: **חלב וחלב.** שני זיתים בשני ימים ולא נודע לו בנתיים שחטא אינו חייב אלא אחת כדמפרש טעמא לקמן: **שבשאר מצות שגג בלא מתכוין.** בחלבין ובעריות איכא למתוקמא כגון חלב המהותך לפניו וכסבור רוק הוא ובלעו דלא מתכוין לאכילה אלא מתעסק בדבר אחר כבליעת רוק והיכי דמי שוגג גמור כסבור שומן הוא ואכלו דנתכוין לאכילה אבל זה לא שוגג הוא ואפ"ה חייב כדאמרן לקמן בשמעתין שכן נהנה משא"כ בשבת כגון נתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר פטור שנאמר (ויקרא ד) אשר חטא בה עד שיתכוין למלאכה זו פרט למתעסק בדבר אחר ועלתה בידו מלאכה זו ומיהו מתעסק ועלה בידו אכילת חלבים או עריות חייב שכבר נהנה. אבל בעבודת כוכבים ליכא לאוקומא והיכי דמי שגג בלא מתכוין אי נימא וכו': **הרי לבו לשמים.** ולשמים נתכוין והשתחוה ואין כאן עבירה כלל לא שוגג ולא מזיד: **אלא.** שוגג בלא מתכוין כגון מאהבה ומיראה ולא נתכוין לעבודת כוכבים אלא לאהבת האיש ושגג כסבור מותר לעשות כן: **אלא באומר מותר.** דאמר אין עבודת כוכבים בתורה וכיון דלא הוזכרה לו מעולם אין מתכוין קרי ליה: **המתעסק בחלבים ובעריות.** כשעלה בידו חלבים ועריות היה מתעסק ולא נתכוין לכך. כל מתעסק קרי ליה שאינו מתכוין בדבר זה כלל: **שכן נהנה.** הלכך חשיב כוונה: **מלאכת מחשבת.** שחשב לעשות זאת: **ר' יוחנן.** דאמר ליה פוק תני לברא ס) ולא אוקים רישא בעבודת כוכבים וסיפא בשאר מצות אזיל לטעמיה דלא מוקים רישא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא: **דא"ר יוחנן.** בבבא מציעא בפרק המפקיד: **מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא כו'.** דקתני התם ע) המפקיד חבית אצל חברו ולא ייחדו לה הבעלים מקום וטלטלה ונשברה אם מתוך ידו נשברה לצרכו חייב לצרכה פטור אם משהניחה נשברה בין לצרכה בין לצרכו פטור ייחדו לה הבעלים מקום וטלטלה ונשברה בין מתוך ידו בין משהניחה לצרכו חייב לצרכה פטור ופריך התם מני רבי ישמעאל היא דאמר לא בעינן דעת בעלים דתניא הגונב טלה מן העדר וסלע מן הכיס למקום שגנב יחזיר דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר צריך דעת בעלים אי רבי ישמעאל מאי איריא לא ייחדו אפילו ייחדו נמי לא מבעיא קאמר לא מיבעיא ייחדו דמקומה הוא אלא אפילו לא ייחדו דלאו מקומה הוא לא בעיא דעת בעלים סיפא אתאן לר"ע אי ר"ע מאי איריא ייחדו אפילו לא ייחדו נמי לא מבעיא קאמר לא מבעיא לא ייחדו דלאו מקומה הוא אלא אפילו ייחדו נמי דמקומה הוא בעינן דעת בעלים רישא ר"י וסיפא ר"ע ואילו הוה בעי לאוקמא רישא בשהניחה במקומה הראשון וסיפא בשהניחה במקום שאינה מקומה כדמוקי לה אמוראי התם ה"מ לאוקמיה כולה כר' ישמעאל וא"ר י' מאן דמתרגם וכו' דלא הוה בעי לאוקמיה רישא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא: **מסותא.** מרחץ כמו מסחותא (וירחץ) מתרגמינן פ) והסחי:

ה"ג

אמר

[א] **העלם** זה וזה בידו. פי' דלא ידע לשבת בשום מלאכה כדמוכח בפ' כלל גדול (שבת דף ע. ושם) דמייתי עלה מתני' ארבעים מלאכות חסר אחת וא"ר יוחנן שאם עשה כולם בהעלם אחד כו' ולא דמי לשכח עיקר שבת דתנן התם אינו חייב אלא אחת דשכח לגמרי כגון תינוק שנשבה לבין הנכרים אבל הכא כי מדכרו ליה מדכר וא"ת מאי קאמר הכא תפשוט דילמא הכא דאינו חייב אלא אחד דשכח לגמרי כגון תינוק שנשבה לבין הנכרים ויש לומר דה"מ לשנויי הכי ובפ"ק דכריתות (דף ג:) משני רב פפא משכחת לה בתינוק שנשבה לבין הנכרים אי נמי דטעו בהאי קרא (שמות כ) אלהי כסף ואלהי זהב אסירי דמיני אחרינא לא וה"נ הוה מצי לאוקמי במגפף לעבודת כוכבים שדרכה בגיפוף והוא סבור שאין דרכה בכך אלא כיון דלא קאי הכי לא חשש לדקדק: [ב]**הא** לא קשיא תיפשוט. בפרק כלל גדול (שבת דף ע: ושם) אהדר ליה רב נחמן לרבא האי העלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת ותימה דבפרק ב' דשבועות (דף יט. ושם) לענין טומאה ובפ"ג (דף כו.) לענין שבועה בעי כה"ג וקא פשיט רב נחמן לחומרא והכא לקולא וי"ל הכא שאני דשבת עיקר המלוה:

רישא בעבודת כוכבים וסיפא בשאר מצות. תימה הא איכא לאוקמי כולה בשאר מצות ומאי משא"כ בשאר מצות כגון שחט וזרק בחוץ דאינו חייב אלא אחת כדאמר אביי בפרק אחד דיני ממונות (לעיל דף לד.) ולרבי אבהו דפליג עליה משכחת ליה לר' ישמעאל בשחט וזרק ולר' עקיבא העלאה וזרק שגג בלא מתכוין כגון שהיה צריך לשחוט בהמה של חולין ונתכוין לשוחטה ונמצאת אחרת והיא של קדשים וכנגדו בשבת שהיה צריך לחתוך תלוש ומתכוין לחתוך אותו ונמצא שהוא מחובר [ג] פטור דמלאכת מחשבת אסרה תורה וי"ל דלא מ"ל הכי דמשמע דפטור בשבת לפי ששגג בלא מתכוין וכה"ג אפילו צריך למחובר ונתכוין לחותכו ונמצא מחובר אחר פטור דאין זה מלאכת מחשבת מיהו קשה לוקמה בשאר מצות כמו בנרבע לזכור ולבהמה דאמר לעיל (דף נד:) דאינו חייב אלא אחת וי"ל דעבודת כוכבים שייך לקרות שאר מצות שחשובה כנגד כל המצות אבל רביעה לא אע"ג דמוקמינן סיפא בחלבים איידי דנקט רישא שאר מצות נקט סיפא שאר מצות וק"ק דמשמע דאי הוה מתוקמה רישא בחלבים הוה ניחא:

להגביה את התלוש וחתך את המחובר. פ"ה דכתיב אשר חטא בה כדדרשינן בפרק ספק אכל (כריתות דף יט.) פרט למתעסק וקשה למה ליה לשמואל במתעסק בשבת טעמא דמלאכת מחשבת ת"ל מבה וי"ל דה"ק בשבת פטור אף על פי שנהנה משום מלאכת מחשבת ועי"ל מתעסק דפטר הכתוב מבה התם היינו כדמפרש התם לרבא משכחת לה כגון שנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר דהיינו ונמצא שהוא מחובר דנעשית מחשבתו דאי מחובר אחר אפילו היכא דנתכוין למחובר פטור דומיא דנתכוין לכתוב זה וכתב זה דפטרינן התם בההיא פירקא (דף כ.) ולאביי משכחת לה כגון דנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר כלומר ונמצא שהוא מחובר דלכ"ע כה"ג מלאכת מחשבת היא ולא מיפטר אלא מבה אבל מתעסק דשמואל דפטר משום מלאכת מחשבת היינו במתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר דלא נעשית מחשבתו והא דקאמר התם אהא דמוקי אשר חטא בה פרט למתעסק מתעסק דמאי אי דחלבים ועריות חייב שכן נהנה אלא דשבת פטור דאמר שמואל המתעסק וכו' משמע דשמואל איירי כהאי גוונא במתעסק לא מייתי דשמואל אלא משום חלבים ועריות דלא מיתוקם ביה קרא:

עין משפט נר מצוה

קמב א מיי' פ"ב מהל' שגגות הלכה ו:

קמג ב מיי' שם ופי"ז שם הלכה יא ופ"א מהל' שבת הלכה ח:

קמד ג מיי' פ"ב מהל' שגגות הלכה ו ופ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יב סמג לאוין ריב:

קמה ד מיי' פ"ב מהל' שגגות הלכה ו ופי"ז הלכה יא ופ"א מהל' שבת הלכה ח סמג לאוין סה:

מסורת הש"ס

א) שבת עב:, ב) [שבת קו. וש"נ], ג) [שם עב:], ד) [כריתות יט:], ה) [מגילה יג: וש"נ], ו) ב"מ מא., ז) [עירובין מו:], ח) [ע"ש], ט) [ב"מ מ:], י) [ויקרא ה], כ) [נ"ל ולפסחי], ל) שייך לע"א, מ) גם זה שייך לע"א, נ) [מחובר אחר מהרש"ם],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' המתעסק בחלבים. נ"ב עי' בשבועות יט ובכריתות דף ה:

◆

מוסף רש"י

דאכל חלב ודם. דומיא דטחינה וקצירה שהן שני גופין (שבת עב:). **דאכל חלב וחלב.** בהעלם אחד (שם). **דקסבר בית הכנסת הוא והשתחוה לו.** והיינו שגג שהיא ע"ז בלא מתכוין, שלא נתכוין להשתחוות לע"ז (שם). **הרי לבו לשמים.** ומה חיוב יש כאן אפילו ידע שהוא בית ע"ז והשתחוה בו לשמים אין חיוב כאן (שם וכעי"ז לעיל סא: וכריתות ג.) שהרי לא משתחוה לבית הכנסת לא לבית הוא משתחוה אלא למי ששכן שמו עליה (לעיל סא.). **אנדרטא.** צורת המלך שעושין לכבוד המלך והשתחוה לה ולא לשם אלהות (שבת עב:) שראה דמות שהיו רגילין לעשות כדמות המלך והרואה אותו משתחוה לו לכבוד המלך ופעמים שעובדין אותו וזה ראה אחד שהיה נעבד ולא ידע שהוא נעבד והשתחוה לו (לעיל סא.). **אי דקבליה עליה באלוה.** שהשתחוה לו לשם עבודת כוכבים, מזיד הוא (שם). **ואי לא קבליה עליה.** באלוה, אלא לכבוד המלך השתחוה לו, **לא כלום היא.** דהא לא איכוין לשם עבודת כוכבים (לעיל סב.). **מאהבה ומיראה.** מאהבת אדם או מיראת אדם השתחוה לע"ז וקרי ליה שוגג בלא מתכוין, כלומר שגג כהכי דפטור כיון דלאו מתכוין לגבו לאלהות מותר (שבת עב.). **אלא באומר מותר.** כגון גר שנתגייר בין הנכרים כסבור שאין ע"ז בתורה, וקרי ליה שגג בלא מתכוין (שם). **דפטור לגמרי.** כמתיה (שם). **העלם זה וזה.** דסיינו אומר מותר. דאמר אין שבת בתורה היינו העלם זה וזה (שם). **דקסבר רוק הוא ובולעו.** שהיה חלב נימוח ובלעו, דלא איכוין לאכילה, דרוק לאו בר אכילה הוא אלא בליעה, דכתיב (איוב ז) עד בלעי רוקי, ועלתה בידו אכילה, דהא לא איכוין לאכילה (שם עב.). **המתעסק בחלבים.** כגון חלב ושומן לפניו ונודע שזה חלב וזה שומן ונתכוין לאכול שומן והביט למקום אחר והלכה ידו אל החלב ואכלו, אי נמי חלב וחלב לפניו וסבור שהוא שומן ונתכוין לאכול חתיכה זו ואכל את זו, ולא דמי לשוגג דשוגג היינו שנתכוין לחתיכה זו עצמה אבל סבור שהוא שומן (כריתות יט:). **ובעריות.** מתעסק בעריות, כגון נתכוין לבוא על אשתו וסבור טהורה היא, אחותו ואשתו לפניו ונתכוין לאשתו ולא ידע ובאה אחותו במקומה, ולא דמי לשוגג, דשוגג כגון שנתכוין לו עצמה וסבור שהיא אשתו (שם. וע"ש בש"ח). **מלאכת מחשבת אסרה תורה.** שנאמרה פרשת שבת לפרשת המשכן בויקהל, ומלאכת מחשבת שבעשיה אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא ששגג בשבת אי סבור שמלאכה זו מותרת (זבחים מו. וכעי"ז חגיגה י:). שנתכוין לעשות מלאכה וכסבור שהיום חול (ב"ק כו:) שחשב ונתכוין למלאכה זו עצמה (כריתות יט:).